

Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi

ISSN: 2587-2621

Volume 3 Issue 1, March 2019

Makale Gönderim Tarihi: 09.12.2018

Makale Kabul Tarihi: 24.02.2019

GC VE GECEKONDU OLGUSUNUN TARİHSEL SÜREÇTE (1940-2000 DÖNEMİ) YAZILI MEDYADA YER ALMA BİÇİMLERİ

*Forms of Migration and Gecekondu on Mass Media in Historical Process (1940-2000
Period)*

Ar. Gör. Senem TEZCAN

Dokuz Eylöl Üniversitesi, senem.tezcan@deu.edu.tr

Ar. Gör. Ceren AĞIN

Dokuz Eylöl Üniversitesi, Muş Alparslan Üniversitesi, ceren.agin@deu.edu.tr

Doç. Dr. Hayat ZENGİN ÇELİK

Dokuz Eylöl Üniversitesi, hayat.zengin@deu.edu.tr

Öz: Medyanın birey ve toplum yaşantısında önemli bir yeri bulunmaktadır. Birçok farklı konuda bilgi ve görsel veriye ulaşılabilen bu platform, yapısı gereği insanların düşünce ve davranışlarında da yönlendirici bir içeriğe sahiptir. Gündemde olan konular üzerindeki tartışmaları ve uzman görüşlerini görseller ile birlikte insanlara ulaştıran medyayı bu gücü ile birlikte hemen her konuda bir taraf olarak olayların içerisinde bulmak mümkündür. Göç ve sonuç ürünü olan gecekondu da etkilediği alan bakımından neredeyse medyanın gündeminde her zaman kendisine yer bulmuştur. Fiziksel özellikleri, mekansal ve toplumsal açılımları ve kentsel yapılarla olan etkileşim biçimi farklı değerlendirmelere konu olmuştur. Bu noktadan hareketle çalışma kapsamında gazete haberlerinin 1940–2000 döneminde göç ve gecekondu konularını nasıl ele aldığına ilişkin örnek gazete haberleri üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Örnekler üzerinden kentsel gelişmelerin göç ve gecekondulaşma bağlamındaki dönemsel değişimleri incelenmiş ve medyanın bu konularda bilgi verme biçimi dışında kamuoyu yaratmadaki gücü gösterilmeye çalışılmıştır. 2000 yılından sonraki haberler sosyal medyanın en etkili dönem olması sebebiyle bu çalışmanın kapsamına alınmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Gecekondu, Medya

Abstract: Media has an important place in human life. With this platform, information and visual data can be accessed on many different subjects and it has a guiding content in people's thoughts and behaviors due to its structure. It is possible to find the media that conveys the discussions and expert opinions on the subjects that are on the agenda together with the people in the events as a party in almost every issue with this power. Migration and slums -one of the consequences of migration, are almost always on the media's agenda in terms of the area they are affected. Physical characteristics, spatial and social expansions and interaction with urban structures have been the subject of different evaluations. From this point of view, in the context of the study, some newspaper reviews were

made on how newspaper news handled migration and slum issues in the 1940-2000 period. Through the examples, the periodical changes of urban developments in the context of migration and slums were examined and the power of public in creating public opinion was tried to be shown. News after 2000 was not included in the scope of this study because social media was the most effective period.

Keywords: Migration, Gecekondu (Slum), Media

Giriş

Çevre ile bağlantılar kurma ve iletişim, birey ve toplumlar için hayati bir işleve sahiptir. İçinde bulunduğumuz ve bilgi ve iletişim çağı olarak adlandırılan dönem de bu işlevin farklı bir içerikle ve toplumsal yaşantıyı bütünüyle etkileyecek biçimde yeniden yapılandırmıştır. Böyle bir yeni yapılanmada kitle iletişim araçları açısından ortaya çıkan gelişmelerin etkisi büyüktür. Teknolojik olanaklar, bir iletinin çok kısa bir süre içerisinde geniş kitlelere ulaşabilmesini mümkün kılarken, aynı zamanda bireysel ve toplumsal algının da kısa sürede yeniden yapılanmasına aracılık etmektedir. Medyanın varlığı ve işleyişi bu noktada son derece önemlidir ve görselleri de dahil olmak üzere pek çok veriyi sunan platformlar yoluyla insanların düşünce ve davranışları üzerinde yönlendirici/etkileyici bir içeriğe sahiptir. Kendisinin gündem yaratabilme gücünün yanı sıra, gündemde olan konular üzerindeki tartışmaları ve uzman görüşlerini görseller ile birlikte insanlara ulaştıran medya bu gücü ile neredeyse her konuda bir aktör/ taraf olarak olayların içerisinde bulunmaktadır.

Göç ve gecekondu etkilediği alan bakımından neredeyse medyanın gündeminde her zaman yer almış konu başlıklarıdır. Bu nedenle medyanın göç ve gecekondu açısından ele aldığı içerik, tarihsel olarak kentsel değişim ve beraberinde gecekonduya yönelik politikalar/planlama kararları konusunda önemli bir veri deposu haline gelmiştir. Böyle bir veri deposu günümüzde özellikle göç ve gecekondu bağlamında öne çıkan kentsel dönüşüm uygulamaları kapsamında ve sosyal medya paylaşımları üzerinden daha da güçlenmektedir. Bunun temel nedenlerinden biri sosyal medyanın hızlı bilgi alışverişi sağlaması, diğeri ise uygulamaları yönlendiren ve uygulamalardan etkilenen tarafların kamuoyu yaratma ya da ortak tutum ve tavır geliştirmede sosyal medyayı bir araç olarak kullanma istekleridir. Bu noktada gecekondu alanlarına yönelik yıkım ve tasfiye içerikli müdahalelerde medyanın konumu daha da farklı bir içerik kazanmıştır.

Ne var ki, gecekondu ortaya çıkma biçimi itibariyle yasal olmayan süreçlere dayanması, yazılı basında yer alan söz konusu aktarımların ağırlıkla hukuksuz bir durumun ortadan kaldırılmasına yönelik bir içerik taşımasını ve böylece göç ve gecekondu aleyhine işleyen bir ortamın inşasını da beraberinde getirmiştir. Uygulamalar açısından yaratılmak istenilen güven ortamına yönelik bir ihtiyacın yansımaları olarak konunun medyada suçlayıcı ve damgalayıcı, köylü, dezavantajlı ya da haksız kazanç elde edenler gibi olumsuz ifadelerle yer bulduğuna sıklıkla rastlanmaktadır.

Esasen gecekondu üzerinden gelişmiş damgalayıcı bir içerik medyada her zaman yer almıştır. Bununla birlikte bu içeriğin dönemseller koşullar ve planlama politika ve eylemleri temelinde değişen açılımlarının bulunduğu da görülmektedir. Nitekim, 1960'lı yıllarda gecekondu ve gecekondu mahalleleri daha çok romantik anlatımlara konu edilmiş ve "fakir yerler" olarak gösterilen söz konusu mahallelerdeki yaşamın nasıl değiştiğine, örneğin televizyonun evlere girmeye başladığına dair haberler, medyaya yansımıştır. 1970'lerde, gecekondu ucuz fiyatlı konutlar olarak ve arsa ve kira değerleri ile gündeme gelirken, yıkım ve karşı koyma ile birlikte halk ile polisler arasındaki çatışmalar medyada yer bulmaya başlamıştır. 1980'lerde ise, af yasalarına bağlı olarak giderek taşınmaz piyasası içerisinde önemli bir yer edinen gecekondu ile ilgili haberlerde yıkımların ve direniş cümlelerinin yaygınlık kazandığı, kadınların direnişlerde ön plana çıktığı ve ayrıca konutun kentle kurulan bağ açısından hayati bir işlev üstlendiği izlenmiştir. 1990'lar af yasalarına ve siyasi seçimlere bağlı tapu dağıtımları ile 2000'li yıllar ise kentsel dönüşüm uygulamaları ile medyanın gündemini önemli ölçüde yapılandırmışlardır.

Bu noktadan hareketle, göç ve gecekondunun medyada yer alma biçiminin dönemsel olarak incelenmesi yönünde bir çalışmanın yapılması amaçlanmıştır. 1940'lardan 2000'li yıllara kadarki dönemi kapsayan gazete haberleri incelenerek, medyanın göç ve özellikle de gecekondulara ilişkin algının şekillenmesindeki rolü, yarattıkları imaj ve döneminin özellikleri itibariyle tartışmaya açılmıştır. 1940'lı yıllardan itibaren rastgele seçilen gazete haberleri 2000'li yıllara kadar dönemin özellikleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. 2000 yılından sonraki konuların medyada ele alınışı iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve sosyal medyanın da yaşama dahil olması ile farklı bir iletişim ortamı ortaya çıkarmış olduğundan çalışmaya dahil edilmemiştir.

1. Bir Aktör Olarak Medya

Medya, “iletişim ortamı” ve “iletişim araçları”nı tarif etmektedir (Türk Dil Kurumu [TDK], bt.a). İletişim ise en basit tanımı ile bir mesaj alışverişidir ve bu süreçte mesajın tasarlanması, kodlanması, iletilmesi ve duyumsanıp anlamlandırılması bir eylemler bütünüdür. Çevresinde olup bitenlerden haberdar olma isteğine sahip insanoğlunun bu talebinin karşılanmasında ise medya önemli bir yere sahiptir. Medyanın gündelik hayattan siyasete, toplumsal yapılara, ekonomik gelişme ve kültürel birikimlere kadar çok geniş bir zeminde bilgi sunmaktadır (Oğuz, 2018: 89). Kitlelere mesaj göndererek haberdar etme, eğitme ve tartışma ortamı yaratma amacıyla gazete, dergi, TV, radyo, internet gibi kitle iletişimini sağlayan araçlar toplamı için kullanılan bir terimdir.

Medya kitlelere bilmediği, göremediği ve görebilmesinin mümkün olmadığı yerlerden etkili bir dil kullanarak belirli mesajlar iletebilmektedir. Geniş bir kitleye ulaşarak bu kitle içinde haber, düşünce, görüş alışverişini sağlamaktadır (Kahraman, 2014: 43; Cereci ve Özdemir, 2015: 3). Medya bu anlamda istenilen bilgiye, hareketlilik olmadan da erişim imkanı sunan bir alandır. Medyanın bir diğer önemli özelliği ise, kimsenin fark edemediği bir haksızlığı ve adaletsizliği kitlelerle paylaşarak ilgili kurumların dikkatini çekebilmesidir. Dolayısıyla medyanın bir gerçeği ortaya çıkarma gibi bir işlevi de bulunmaktadır ve bu özellik medya konularının her kesim tarafından ilgiyle izlenmesinin sağlamaktadır (Oğuz, 2018: 92).

Medya, bir yandan bilgilendirme yaparken diğer taraftan da bizlere dünyamızdan imgeler ve görüntüler sunmaktadır. Dünyayı nasıl anlamlandıracağımızı bize söyleyerek yönlendirmekte ve bu yönüyle belirli tutum ve davranışların yerleşmesinde önemli rol oynamaktadır (Oğuz, 2018: 89; Palabıyıklıoğlu, 1997: 123). Böylece yaşam alanımız dışındaki dünyadan bilgi alırken, onun bize verdikleri ile görmemize de neden olmakta olaylara bakış açımızı şekillendirmektedir (M. Sezai Türk, 2014: 9). Dolayısıyla medya aynı zamanda güçlü bir yönlendirme aracıdır ve bir konuya ilişkin kamuoyu yaratabilme gücüne de sahiptir. Medya, bugün elinde bulundurduğu bu güç ile kitleleri bir anda harekete geçirebilmekte, gündemi değiştirebilmekte ya da önemli konulardan sıyrılarak sahte veya sanal denilebilecek bir gerçeklik yaratabilmektedir (M. Sezai Türk, 2014: 20). Medyanın gerçekleri kişilerde anlam haritaları oluşturarak kamuoyunun gündemini belirleyebilmekte ve üzerinde konuşup tartışılacak bir platform yaratabilmektedir (Kaplan, 2014: 118-120; Oğuz, 2018: 89-92). Üstelik söz konusu platform araştırmacı eylemlerden uzak toplumlarda, gelişmişlik seviyesinin düşük olduğu yerlerde temel bilgi ve başvuru kaynağı haline gelerek medyanın etkinliğini daha da arttırmaktadır (Cereci ve Özdemir, 2015: 7; Kahraman, 2014: 44-45).

Medyaya en çok yöneltilen suçlamalardan biri olan bu yönlendirici içerik “manipülasyon” (Cereci, 2013: 3; Oğuz, 2018: 89), insanların algılarını yönlendirmede bazı yöntemler kullanılmaktadır. Bunlar (Oğuz, 2018: 98); (1) Değersizleştirme veya olduğundan daha fazla değer yükleme. (2) Meşrulaştırma. (3) Yasadışı gösterme. (4) Görmezden gelme. (5) Delil ve kanıtları tahrif etme. (6) Çelişkilerin önemini dikkate almama. (7) Kişileri kahramanlaştırma. (8) Uzman görüşüne başvurma. (9) İddialarla ilgili tanık kullanma. (10) Gerçeklerin etrafında dolaşma. (11) Düşünceleri çoğunluğun görüşüymüş gibi yansıtma. (12) Aynı haberi değişik formatlarda gündeme getirme ve savunma. (13) Karşı tarafın yaptıklarını abartarak büyütip, olumsuz bir

şekilde gösterme. (14) Konuya başka açılardan bakanların kitle mediasından dışlanması şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Bu durum temel olarak medya kuruluşlarının birer ticari işletme olmaları, piyasanın kuralları ve rekabet ortamı içerisinde kendi çıkarlarını maksimize edecek biçimde hareket etmek istemelerinin bir yansımasıdır (Atabek, 2002: 231). Ayrıca siyasi erkin medyayı kontrol etmesi ve gündemi değiştirmesinin de bu bağlamda dünyada yaygın bir eğilim olduğu görülmektedir (Gül D. Türk, 2013: 55; Tamer Gencer, 2012: 94). Medyanın manipülasyona açık bir yapı olması, onun sadece belirli bir kesim tarafından yönlendirici bir araç olarak kullanılması yerine, nasıl denetleneceği, bunu demokratik ölçülerde nasıl yapabileceği sorularını da gündeme taşımış, evrensel ölçütler ve etik kaygılar böylece medya açısından temel meseleler haline gelmiştir (Koç, 2017, 302).

Ülkemizde de medyanın bu araçları kullanarak gündemi şekillendirdiği, konu başlıklarını belirlediği ve toplum ve mekan üzerinden ortak düşünce ve eylemler yarattığı durumlar tarihsel olarak mevcuttur. Büyük kitlelerin yaşamına yön veren ve esasen ekonomik işleyişin temel yapı taşı olan kentlerin yapılanma biçiminin ve içerdikleri sorunların medyanın temel ilgi alanı olması kaçınılmaz olmakla birlikte, ülkemizde kentlerin gelişme koşullarının sahip olduğu özgün içerik medya için her zaman içinde rahatça hareket edebileceği geniş bir etkinlik alanı yaratmıştır.

2. Göç ve Gecekonduların Medyaya Yansıması

Göç olgusu ve bu olgunun kentlerdeki mekansal ve toplumsal yansıması olarak gecekondu her dönem medyanın ilgisini çeken konular olmuştur. Bunda göç ve gecekonduyun Türkiye kentleşmesi içinde edindiği etkin konumun önemli olduğu açıktır. Bu bağlamda göç ve gecekonduyun kentsel politikalar bağlamında sağlanamayan istikrar ve dönemsel olarak değişen siyasi gündemin araçsal unsurları olarak haber başlıkları haline getirildiği bir belge deposu karşımızda durmaktadır. Medyanın, güncel şartların gerekleri ölçüsünde nabız tutarak aldığı tavrın genellikle bu gelişmelerin karşısında durmak biçiminde olması ise tarihsel ve değişmeyen bir tutumdur. Bu noktada önemli olan ise, medyanın göç ve gecekonduyu bir haber kaynağı olarak kullanma ihtiyacının ötesinde, toplumun söz konusu alanlardan bilgi edinme isteğinin nasıl bir ihtiyaca temellendiğidir. Bu noktada karşımızda duran açık bir kentli olma ve olmama haline bağlı keskin bir ayırmadır ki, kentin de en az medya kadar böyle bir yarılmayı besleme kapasitesi bulunmaktadır. Bir başka ifade ile, kentlinin kendini var etme biçimi, ötekileştirdiği gecekondu ve gecekondu üzerinde gelişen bir anlatı ortamına temellenmeye başlamıştır. Buna bağlı olarak göç ve gecekondu temelinde haber alma ve gereksiniminin;

- Yerleşim alanı seçilen yerlerin çoğunluğunun tüm topluma ait olan hazine arazileri olması, kamu kaynaklarının uygun olmayan kullanımı,
- Haksız kazanç ve adil olmayan bölüşüm,
- En temel ihtiyaç olan barınma problemi ile başlayan serüvenin dönemler itibarı ile beklenmeyen bir hızla yaygınlık kazanması ve biçim değiştirmesi,
- Yapılardaki ve yaşama alanlarındaki nitelik farklılaşması, böyle bir nitelik farklılaşmasının kent açısından ortaya çıkardığı prestij kaybı,
- Plansızlığın ve yasal olmayan gelişmelerin kentin hizmetlerinde bölüşüm sorunları yaratması,
- Bu bölgelerin ranta açık alanları olması, arazi mafyası ve benzeri illegal arsa pazarlarının ortaya çıkması,
- Göçle gelen kitlelerin farklı kültürel özelliklerini de beraberlerinde getirmeleri,
- Bu farklılığın kentlerde ortaya çıkardığı uyum problemleri,

- Arabesk kültür,
- Enformel İlişkiler ve ağlar,
- Çatışmalar ve toplumsal huzurun bozulması, suç ve güvensiz ortamların açığa çıkması,
- Aile ve hemşehricilik bağlarına yaslanan dayanışmacı ve kapalı bir toplumsal yapının gelişimi,
- Planlamanın ve resmi organların gelişmeler karşısında etkinlik sağlayamamaları,
- Kentin yeniden yapılanma sürecinde ortaya çıkan değer ve dönüşüm,
- Projeler ve yeniden yapılanan gelişme stratejileri,
- Yerinden etme, mücadele ve sosyal sorunlar gibi konular temelinde gelişim göstermiş olduğu izlenmiştir.

Söz konusu konuları destekleyen haberler topluma ait bir ortak duyguyu beslemeye yönelik olarak ve kamusal bir görevi yerine getirmekten öte bir iktidar söylemi içerisinde değer yaratmıştır (Doğan, 2015: 889).

Göçün kendisi ve göçle gelenlerin yoksul ve kırılğan topluluklar olması (Zengin Çelik ve Tezcan, 2017: 626) da gerek medya gündeminin içeriğini gerek haberlerin yansıtılma biçimlerini etkilemiştir. Çünkü yazılı basın, yoksulluğun kitlelerin zihinlerinde yeniden tanımlanmasına aracılık ederek (Şanlıer, 2014: 133) toplumun yoksullukla kurduğu ilişkinin çizdiği çerçeveden yeniden üretilmesine de aracılık etmeye başlamıştır. Bu noktada medya sınıfsal bir ayrışmanın koşullarını tarif etme rolünü de üstlenmiş ve geniş kitleleri tehlikeli sınıflar olarak damgalayarak bir önyargının oluşumunda da etkili olmuştur. Diğer yandan gecekondular her dönemde emlak piyasasından haksız kazanç elde eden bir taraf olarak da (Aksoy ve Güzey Kocataş, 2017: 284; Uzunçarşılı Baysal, 2012: 11) medyanın gündemini işgal etmiştir. Ancak üretilen haberler, ilk ortaya çıktığı aşamadan itibaren kentin emek pazarını destekleyen bir göç mekanizmasının ve onun kentle bağlantısı açısından temel bileşen olan gecekondunun önemli konumunu da göz önüne almak zorunda kalmıştır. Buna bağlı olarak da kentlerin ekonomik gelişimini ve toplum yaşantısını destekleyen göç ve gecekondular için zaman zaman destekleyici, kapsayıcı haberlerin oluşturulması stratejik bir yaklaşım olarak benimsenmiştir.

Elbette üretilen haberler kentli için olduğu ölçüde gecekondular mahallelerinde yaşayanlar açısından da önemli olmuştur. Göçle kente gelmiş mahalle sakinlerinin yaşanan güncel gelişmelerden, kentsel politika ve uygulamalardan haber alma kanalı olarak bu haberler süreç içerisinde önemli roller üstlenmişlerdir. Özellikle de 2000'li yıllardan sonraki kentsel dönüşüm uygulamalarında bu uygulamalar için seçilen bölgelerde yaşayan geniş kitleler için medya seslerini duyurmanın önemli ve etkili araçlarından biri olarak anlam kazanmıştır. Ayrıca bu dönemde Medya haberler üretirken projeleri birer arzu nesnesi (Kaplan Çiçin, 2018: 3) olarak sunmaya başlamıştır.

2.1. 1940'lı ve 1950'li Yıllar Medyasında Gecekondular ve Gecekondular

Türkiye kentleşmesi içerisinde yeterli ekonomik güce sahip olmayan göçün kendi barınma sorunlarına getirdiği bir çözüm olarak gecekondular dünyadaki örneklerinden çok farklı bir içerikle medyanın her dönem ilgilendiği bir konu başlığı olmuştur. Gelişimi 1940'lı yıllardan itibaren izlenmekle birlikte, yerel iktidarların gecekondular yapımına göz yumarak, oy beklentisi içerisinde kentsel mekanın işgaline seyirci kalmalarıyla 1950'li yıllardan itibaren görünürlükleri artan gecekondular başta başkent Ankara olmak üzere İstanbul ve İzmir'de hızla yaygınlaşmaya başlamışlardır.

Bu dönemde gecekondular ve gecekondular, yoksulluğun görünür yüzü olmaları sebebiyle gözden uzak tutulmaya başlamışlardır. 1950'li yıllarda artık kentin birer parçasıydılar ama bu bölgelerde yaşayanların kentlileşmesi gerekmektedir (Aksoy ve Güzey Kocataş, 2017: 276).

Gecekondulular “köylü öteki” olarak nitelendirilmiş (Aslan, 2008a; Erman, 2004), “İmar ve yapı kanunlarına aykırı olarak başkalarına veya kamuya ait arazi veya arsalar üzerinde toprak sahibinin bilgisi ve rızası olmaksızın acele yapılmış konut, kondu” (TDK, bt.b) anlamına gelen “gecekondu” kelimesi üretilmiştir (Çakır, 2011: 212). Göçle gelen insanların barınma amacıyla kurdukları yapılara örnekler haberlerde sıklıkla yer almıştır.

Bu döneme ilişkin haberler birer tarihi doküman olarak ele alınacak kadar bilgi ve görsel içermektedir. Örneğin, 17 Mayıs 1955 (Milliyet Gazetesi) tarihli “Sultanahmet'teki gecekondu yıkıldı” başlıklı haberde yıkımdan söz edilirken “...Arasta sokağındaki kemerlerin içine kurulmuş 30 evle Sultanahmet Camiin arka duvarına bitişik oyuklardaki gecekonduların yıkımına...” ifadesinde belirtilen yer seçimi dikkat çekmektedir. 18 Eylül 1951 (Cumhuriyet Gazetesi) tarihli “Şişlide yapılan gecekonduardan şikayet” başlıklı haberde ise “...Son günlerde gecede 2-3 bina çıkmağa başladı... Binaların çıktığına alıştık, fakat geceleri çekiç, keser ve testere gürültüsünden uyumak kabil değil...” cümleleriyle konut üretiminin nasıl yapıldığı anlatılırken “...Eğer, belediyece bu gecekonduların yapılmasına müsaade edilmişse, hiç olmazsa, geceleri bizi rahatsız etmeyecek vechile bunların gündüz çalışması temin edilsin... Yok, eğer müsaade olunmamış ise, şehrin o kısmının olsun bir göçebe köyü haline getirilmesine müsaade edilmesin...” ifadesi ile yönetimlerin yaklaşımları da eleştirilmiştir (Şekil 1).

1940'lı yılların gecekondu haberlerinde gecekondu alanlarında yaygınlaşan hastalıklar, karakol gibi temel hizmetlerden kaynaklı eksikliklerden bahsedilirken diğer taraftan “Gecekondulara dair verilen kat'i karar” (29 Ağustos 1948-Cumhuriyet Gazetesi) başlıklı haberde bu tarihten sonra gecekondu yapılmasına kesinlikle izin verilmeyeceği; bunu gerçekleştirebilmek için Kaymakamlığı'nın elindeki polis ve jandarmaya takviye yapılacağı bilgisi verilmektedir. Bir taraftan gecekondu alanlarına ve orada yaşayan göçmenlere ilişkin bilgiler sunulurken diğer taraftan gecekondu yapımının önüne geçilmeye de çalışılmaktadır.

SULTANAHMET'DEKİ GECEKONDULAR YIKILDI
Arasta sokağındaki kemerlerin içine oturanların yıkılan gecekonduları yerine, Mecidiyeköyünde yüzler metrekarelik arsalar veriliyor

17.05.1955-Milliyet

Son 1 ayda İstanbul'a işi gücü olmayan yirmi bin kişi geldi

İlgililere göre, bu gibilerin şehire faydadan ziyade zarar dokunuyor

İskân Müdürlüğünün bütün tebliğlerinden işsizlerin akını bir türlü durulmamaktadır. Belediye Fen İşleri İmar dolayısıyla bu birimi nazirle katırların alınması. Ayrıca Tevricilik İleri Müdürlüğü de 1500-2000 azele kabul ettiği halde şehir bu iş vatanında olduğu gibi çalışmaktadır. Bu arada ev sahiplerinin de bazıları olanaklı ve hizmetlilik isteyen kadın grup-

04.05.1959-Hürriyet

İstanbulun mutena bir semtinin “Perde arkası,,

Şişlinin hemen iki adım ilerisindeki insana dehşet ve tiksinti veren bir mahallede karşılaşılan manzaralar

Şişli'deki evlerinde hehâ bulunmayan mahalle sakinlerinin müstereken kullandıkları -açık hava helası-
(Yazın 4 üncü sayısında)

29.09.1948-Cumhuriyet

Şekil 1. 1940'lı ve 1950'li yıllar haberlerinden örnekler (URL-1, URL-2, URL-3)

1950'li yılların başlarına gelindiğinde ise barınma sorununa kalıcı çözümler üretmek yerine burada yaşayan vatandaşlar için o günü kurtaracak hizmetlerin sunulduğu gazetelere yansımıştır. Isınma ihtiyacını karşılamak için taksitle soba ve ucuz kömür (07 Eylül 1950 Cumhuriyet Gazetesi) buna örneklerden biridir. İlerleyen zamanlarda giderek birer mahalle halini alan gecekondu bölgelerinde okul, ana cadde gibi hizmetlerin getirileceği, halk için ucuz evler yapılacağı (23 Mayıs 1959-İstanbul Ekspres Gazetesi) haberlerde yer almaktadır. Diğer haberlerde ise yıkım, derneklerin gösterileri ve gecekonduların istimlak edilmesi ve ister konut sahibi ister kiracı olsun buralarda yaşayan gecekondululara arsa verileceği haberleri vardır. Bu dönemde göçe ilişkin iki adet haber ise dönemin bakış açısını göstermektedir. 29 Nisan 1958 tarihli “İstanbul'a işsiz akınının önlenmesine çalışılıyor” başlıklı işsizlerin İstanbul'a

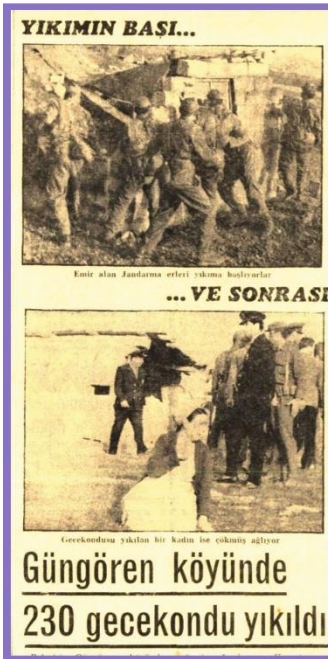
sokulmaması ve İstanbul'da artık iş olmadığı duyurulması gibi göçün engellenmesine yönelik haber bunlardan biridir. Bir diğer haberde ise 05 Mart 1958 (05 Mart 1959-Hürriyet Gazetesi) tarihli “*Taşradan İstanbul'a her yıl yirmi bin hizmetçi geliyor*” başlığıyla Anadolu'nun çeşitli yerlerinden İstanbul'a hizmetçi geldiği, bazı kapıcıların ise bunu organize ettiği yazmaktadır.

Bu dönem haberlerinde kentin geleneksel mekanları ile gecekonduların kıyaslandığı ve dönemin medyasının bakış açılarının yansıtıldığı farklı haberler de görülmektedir. Örneğin 29 Eylül 1948 (29 Eylül 1948-Cumhuriyet Gazetesi) tarihli “*İstanbul'un mutena bir semtinin “perde arkası”*” başlıklı haberde Şişli'nin hemen yakınındaki gecekondular mahallelerinden söz edilmektedir. Alan “*bir tepeliğin üzerinde kurulmuş yüz kadar gecekondular*” şeklinde tanımlanırken, bu alanların on yedinci yüzyılda veba salgını ile uğraşan Londra ile benzer olduğu iddia edilmiştir. Gecekondular “*...Bunlara ev demek de bir cüret ya...iki tane tahta birbirine çakılmış, üzerine de çerden çöpten dam uydurulmuş...*” olarak ifade edilirken yazar bu konutların yapılmasının sosyal bir zaruret ve geçim zorluğu ile ilişkili olduğunu belirtirken eleştirisine bu durumun artık ticarete döndüğünü “*...Fakat artık mesele başka bir mahiyet almış, iş ticarete dökmüştür. Ben 700 liraya gecekondular yapan kumpanyalar biliyorum...*” sözleri ile ifade etmiştir.

2.2. 1960'lı Yıllar Medyasında Gecekondular ve Gecekondular

1960'lı yıllar, ithal ikameci modelin benimsendiği ve gecekonduların ucuz iş gücü kaynağı ve tüketici olarak önemli bir rol üstlendiği bir dönemdir. Özel sektörün yatırımlarını artırması kırdan göçü de arttırmış, gecekondular çoğalmış ve varoşlarda yeni bir yaşam tarzı ortaya çıkmıştır. Gecekondular bu dönemde köylü kültür ilişkilerinden kurtulamamıştır. Köy ailesi ve kent ailesi özelliklerini birlikte yansıtmaları onu kendine özgü yapmış; köy ile kent arasında sıkışmıştır (Erman, 2004).

Planlı dönemin başladığı bu yıllarda Birinci Kalkınma Planına göre yerel yönetimlerin gecekondular alanlarına kamu hizmeti götürmeleri, oturulması güç olan gecekondularda yaşayanlara yeni konutlar yapılması ve iyileştirilebilme olasılığı olan konutlara ise kredi ve aynı yardım yapılması öngörülmüştür. Ayrıca çıkarılan 775 sayılı “Gecekondular Kanunu” da bu dönemin önemli bir unsurudur (Aslan, 2008b). Bu yıllarda bir taraftan gecekondular ihtiyacı artarken bir süre sonra gecekondular yapıyı ticari bir sektör haline de gelmiştir (Karasu, 2009: 251).

24.05.1965-Cumhuriyet

17.09.1968-Cumhuriyet

02.06.1963-Cumhuriyet

Şekil 2. 1960'lı yıllar haberlerinden örnekler (URL-4, URL-5, URL-6)

1960'lı yılların haberlerinde gecekondu yapımının ucuz arsa temini ve ucuz kiralık meskenlerle önlenebileceği, yetkililerin gecekondu alanlarını ziyaretleri, gecekondu alanlarına ilişkin görüşler, gecekondu politikalarına ilişkin haberler, örnek gecekondu siteleri, gecekondu yapımının yasaklandığı ve gecekondu alanlarının taleplerine ilişkin haberler yer almaktadır. 9 Eylül 1960 (Cumhuriyet Gazetesi) tarihli “5 yıllık plan dün resmen açıklandı” başlıklı haberde “...Gecekondu yapımı, ucuz arsa temini ve ucuz kiralık meskenlerle önlenecektir...” şeklinde planın bu alanlara ilişkin kararlarından bahsedilmektedir. “Köprü ayakları ve çevre yolu sahasında arsa spekülasyonu yapılıyor” (17 Eylül 1968- Cumhuriyet Gazetesi) başlıklı haberde “...çevre yolunun geçeceği yerlerde gecekondu bulunanlara... Osmaniye gecekondu bölgesindeki meskenlerden verilecektir... ihtiyaca cevap vermezse bir kısım gecekondu sahibine, Sinekli Tepe veya Kartal Maltepesindeki hazineye ait arsalar tahsis edilecektir...” ifadesi ile yasal olmayan yollar ile elde edilen alanlarda planlamanın kentsel bir kararının uygulaması süreci ve bu alana ilişkin çözüm önerileri yer almaktadır.

Göçün kentlerdeki en büyük problem olduğu ve önlenmesine yönelik neler yapılabileceği, İstanbul'da yaşayanların kaçının İstanbul'a dışarıdan göç ettiği ve bu kişileri “işçi gücü olmayan” (04 Mayıs 1965-Hürriyet Gazetesi) olarak tarifleyen haberler ve doğrudan gecekonduyu problem olarak nitelendiren yazılar bulunmaktadır. “Gecekondu yayılıyor” (03 Mayıs 1966-Milliyet Gazetesi) ve “Yine gecekondu...” (06 Ağustos 1966-Milliyet Gazetesi) başlıklı haberlerde gecekondu yapımına ilişkin bilgiler verilirken 09 Ağustos 1969 (09 Ağustos 1969-Milliyet Gazetesi) tarihli gazetede “Gecekondu” başlıklı haberde sosyal politikalarından ve “İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan” şeklinde tanımlanan yapılarından bahsedilmektedir. 25 Haziran 1969 (Cumhuriyet Gazetesi) tarihli “Arsa vergileri de gecekonduculara fırsat veriyor” başlıklı haberde de yasal süreçlerin ve imar planının eksikliğinin gecekondu yapımına neden olduğu yazılmaktadır. 05 Eylül 1960 (Cumhuriyet Gazetesi) tarihli “Şehire akın durabilir” haberde göçün önlenmesine yönelik öneriler belirtilmektedir. 08 Mart 1967 (Tercüman Gazetesi) tarihli “İstanbul şehri İstanbullularındır” başlıklı haberde “20 yıl sonra binlerce kişi meydanlarda, sokaklarda yatacak” söylemiyle milletvekillerine şikâyetinde bulunmaktadır.

Haberlerde göç ve gecekondu yapımının önlenebileceğine dair görüşler yer almasına karşın bir kabullenilmiş de göze çarpmaktadır. 6 Haziran 1962 (Cumhuriyet Gazetesi) tarihli “İhmal edilen İstanbul” başlıklı haberde “...evet gecekondu alanlarının ortaya çıkmasına amil olan gerçekleri hiçe sayamayız. Fakat hiç değilse İstanbul'u İstanbul yapan müstesna güzellikleri...” korumak gerektiğini savunan yazılar vardır. Ayrıca bu dönem ilginç materyaller ile yapılan gecekondu haberlerinin de medyada yer almaya devam ettiği bir dönemdir. 2 Haziran 1963 (Cumhuriyet Gazetesi) tarihli “Portakal, mandalina, limon sandıklarından bir mahalle kuruluyor” başlıklı haberde “...Medeni ihtiyaçlardan mahrum bırakılarak yaşayan binlerce insanda...” şeklinde ifade edilen göçmenlerin meyve sandıklarını kullanarak yaptıkları konutlar anlatılırken Türkiye İçel Sosyal Mesken Yapıtırma Derneği gibi derneklerden de söz edilmektedir.

Bu dönemde de gecekondu yıkımları medyaya yansımaktadır. “Güngören köyünde 230 gecekondu yıkıldı” (24 Mayıs 1965- Cumhuriyet Gazetesi) başlıklı haberde “...gecekonduculara yarım saat içinde yaptıkları gecekondu yıkımlarını ihtar etmiştir. Bu ihtarı hiçbir gecekondu kaale almamış, hatta birileri briket üstüne briket koymağa başlamıştır...Komutanın “Yıkım faaliyeti başlasın” sözü ile 230 gecekondu jandarmalar tarafından yerle bir edilmiştir...” cümleleriyle bir yıkımın nasıl gerçekleştiğinin haberi verilmiştir.

Haberlerin bir bölümü ise gecekondu alanlarının sorunlarından ve gecekondu alanlarının tepkilerinden söz etmektedir. 23 Haziran 1963 tarihli “İstanbul gülününün katlanılmaz dikenini Kurbağalıdere” başlıklı haberde kanalizasyon akıntılarının meydana getirdiği kükürtlü hidrojen kokusu sorunu dile getirilirken diğer taraftan yıkım haberleri gazetelerde yer almaktadır. Bu dönemde 13 Eylül 1962 (Cumhuriyet Gazetesi) tarihli “Ankaralı gecekondu sakinleri dün sessiz yürüyüş yaptılar” ve 28 Haziran 1969 (Milliyet Gazetesi) tarihli “500 gecekondu kadın

Demirel'in yolunu kesip "su... su..." diye bağırdı" başlıklı haberlerde gecekonduda yaşayanların sorunlarından ve sorunlara yönelik eylemlerinden söz edilmektedir.

2.3. 1970'li Yıllar Medyasında Gecekondu ve Gecekondulular

Gecekondu ve gecekonduculular 1970'li yıllarda sağlıksız yaşam koşulları ile birlikte gerçek ve potansiyel suç odakları olarak görülmüşlerdir (Aksoy ve Güzey Kocataş, 2017: 276). Sorunların kaynağı yerine şartların mağduru olarak tanımlanmaya başlayan gecekondu bu dönemde kentli tarafından sosyal ve kültürel boyutta kabul görmeyen bir topluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Gecekonduluların yaşadıkları bölgeler büyük hizmet ve altyapı sorunları yaşamaktadır. Dönemin siyasi ortamı içerisinde kurtarılmış bölge/mahalleler ortaya çıkmış; var olan düzenle bütünleşmek yerine var olanı kendi çıkarları doğrultusunda değiştirmeye çalışmıştır. Bu da onu "sakıncalı öteki"ye dönüştürmüştür (Erman, 2004). Bu dönemde üretilen konutlar barınma amacını aşarak bir ekonomi yaratma beklentisinin araçları haline gelmişlerdir. Kentlerin büyüme süreci içerisinde konumları nedeniyle değer kazanan gecekondu bölgeleri büyük müteahhitlerin ve sermayedarların ilgi alanına girmiş (Yıldız, 2008, 78) bu süreçte şekillenen yeni paylaşım ortamında gecekondu da kendine uygun stratejileri üretmeye başlamıştır.

Ümraniye'de halk komiteleri kuruldu

Sağlık, Briket, Propaganda, Su Komitesi gibi alt komitelerin desteğiyle yeniden gecekondu inşaatı başladı.

YIKIM çalışmaları sırasında çıkan çatışmada beş kişinin öldüğü, binlerce gecekonducu oluşan Ümraniye'deki 1 Mayıs Mahallesi, burada oturanlar tarafından seçilen bir "Halk Komitesi" tarafından yönetilmeye başlandı. Yeni halk komitesine bağlı alt komiteler arasında yapılan görev dağılımıyla, mahallenin ihtiyaçlarının karşılanması için çalışmalar yapılırken, yıkılan gecekonducuların 600'ü yeniden inşa edildi.

Buldozlerin yerle bir ettiği gecekonducuların yapımı (Devamı Sa. 15. Sü. 2'de)

Ümraniye'deki 1 Mayıs Mahallesi'nde halkın açık oy ve açık tasnifle seçtiği Halk Komitesine bağlı alt komitelerin üyeleri buldozlerle yıkılan gecekonducular için malzeme temin ediyorlar. 1 Mayıs Mahallesi'nde yıkılan gecekonducuların 600'ü tamamlandı.

04.07.1974-Cumhuriyet

06.10.1977-Hürriyet

Yeniköy sırtları yağma ediliyor

ŞÜKRAN KETENÇİ — ERDOĞAN KÖSEĞÜLÜ

İstanbul aveli yazma ediyor? İstanbul yağmanın öyletme çok, öyletme değil örnekleri vardır ki... Bugünkü örneklerimiz, çevremizi gösteriyor. Bütüncü sınıftan, Yarıözellikli, Beleşme planlarında, içinde dış saha, tahta olarak görülen Yeniköy sırtları. Nispetiye Planda, 1000 m.2'ye yakın alanlar. Bugünün yerleşim biriminde, yalı, su, kanalizasyon ve tam alt yapı hizmetleri açısından yerleşimin kısıtlı ve sakıncalı olduğu alanlar...

İstanbul Belediyesi'nden aldığımız bilgiye göre 1964 yılında bu yana yukarıda ifade ettiğimiz ve parsel numaralarını verdiğimiz alanlar içinde sadece bir saha büyük bir ev için inşaatı yapılmıştır.

İstanbul Nizam Planı Bürosu tarafından İmar ve İklim Bakanlığınca gönderilen bir raporda ise şu konular mahalle üzerinde büyük önem taşıyan ve hatta mahallede yapıldığı, hırsız saldırıları sürdürüldüğü belirtilmektedir. «Buldozlerle alınan yollar açılmakta ve asfaltlanmaktadır, mahallelerin idareleri kurulmakta, ana yollar üzerinde ve gazetelerde satış ilanları yapılmakta, çoğunlukla insan alanlarında olan bu alanlarda, spekülasyonlar tarafından araziler satın alınarak, dolanarak ücretliye pahalıya satılmaktadır. Teşkilatlı mahalleler, Belediye sınırları dışında bu durumda sürekli kalmaktadır. Olanların önlenmesi halinde, büyük emeklerle meydana getirilen planların ortadanlığı ve hatta planlama yapmanın önüne geçilmesi için gerekli açık olarak bildirilmektedir.

Mahalle Olan Tarafın

Planın tarifi olarak görülen arazi alanların tapudaki mülkiyet durumlarına göre dağılım ise şöyledir: 300 m.2'ye 422 m.2'ye olan 1. parseli Haziranın, 58 dönüm olan 2. parseli Beleşme mahallesi, Akatlar Orman planında orman sahası iken Beleşmeye devredilen bu alanların kendi apartman tipi gecekonduculara oluşturduğu bir mahalle olduğunu. Diğer alanların tamamı saha mahalleleri, bir bölümünde hırsız saldırıların yapıldığı. Diğer bir bölümünde hırsız saldırıların yapıldığı da görülmüştür.

Ve Beleşme mahallelerine göre tarifi olarak görülen bu genelde alanlar, yerinde incelendiğinde: 1 katlı - iki katlı - beş katlı, suyu - suyu olan elektrikli olan - olmayan, parka yollu - asfalt yollu olan, iki katlı gecekonduculular - denize manzaralı lüks daireler olmak üzere her türden evlerden oluşan irili ufaklı mahalleler gibi görünür. Her yönüyle ve her vakitte öyletme çabasına al mahalleler. Yeniköyde, hırsız saldırı halinde alanların ve sığın parsellemesi araziye bakınca, çok dığı 1 - 2 yıl sonra, Yeniköy alanının tümü ile dolacağı görünür. Bilgiyi önem gerek.

Şekil 3. 1970'li yıllar haberlerinden örnekler (URL-7, URL-8)

Bu dönemin haberlerinde "Yasağa rağmen 55 bin gecekondu yapıldı" (28 Mayıs 1972-Milliyet Gazetesi), "Tahta baraka; beton temelli bina oldu" (14 Haziran 1973-Tercüman Gazetesi), "Adana'nın gecekonducuları İstanbul Ankara ve İzmir'dekilere benzemez" (15 Mayıs 1978-Cumhuriyet Gazetesi) haberleri gecekondu yapımının devam ettiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca "Seçim yakın, af çıkacak" diyen herkes gecekondu yapıyor" (30 Aralık 1977-Hürriyet Gazetesi) haberinde bayram tatilinde yapılan gecekonducuların sayısının 2 bini geçtiği yazmaktadır.

Bu eleştirilere “yağma “ kelimesinin eklendiği haberler de yer almaktadır. 04 Temmuz 1974 (Cumhuriyet Gazetesi) tarihli “Yeniköy sınırları yağma ediliyor” başlıklı haberde alana ilişkin bilgiler “...İstanbul nasıl yağma edilir?...yol, su, kanalizasyon ve tüm alt yapı hizmetleri açısından yerleşimin kesinlikle sakıncalı görüldüğü alanlar...planda tarla olarak görülen aynı alanların... şimdi apartman tipi gecekonduların oluşturduğu birkaç mahalle doldurmuş...” şeklinde verilmiştir.

31 Mayıs 1975 (Milliyet Gazetesi) tarihli “Gecekondularda bir anket...” başlıklı haberde ise “...Gecekondu bir geçimkindüdür. Herkes geçim için gecekondu yapar. Biz gecekondu yapalı geçimi unuttuk. Dünyaya yaşamak için, gecekonduya unutulmak için gelmişiz. Gecekondu, şehrin bir parçasıdır ama, şehircilik gecekonduların hiçbirşeyi değildir...” açıklaması ise gecekonducuların gözünden konutlarını nasıl gördüklerini ortaya koymaktadır. Bir başka haberde ise (“1 Mayıs Mahallesi nedir, ne değildir?”-1 Mayıs 1977-Milliyet Gazetesi) gecekonducular “...Anadolu'dan kopup İstanbul'da yokluk içinde yaşam savaşı veren binlerce insanın barınmaya çalıştığı "1 Mayıs Mahallesi"...” şeklinde tariflenmektedir. Benzer bir biçimde 19 Haziran 1978 (Cumhuriyet Gazetesi) tarihli “Haliç'te gecekondu bir zorunluluk değil, yaşamın ta kendisi” haberde gecekonducuların durumu “...bu fabrikalarda çalışacak işçiler nerede oturacaklar diye bir düşünün çıkmamış...” şeklinde açıklanmıştır.

Dönemin medya haberleri gecekonduculara ilişkin su, elektrik, tapu, afet, yıkım sonrası problemleri dile getirirken iki farklı yaklaşım benimsemiştir. Biri gecekonducuların sorunlarını çözmek için yöneticilerin birlikte hareket ettiklerine yönelik haberler diğeri ise yöneticilerin burada yaşayanlara karşı bakış açısının yansıtıldığı haberlerdir. 6 Ekim 1977 (Hürriyet Gazetesi) tarihli “Ümraniye'de halk komiteleri kuruldu” başlıklı haberde halkın sağlık, briket, propaganda, su gibi komiteler kurduğu ile ilgilidir. Diğeri ise 20 Mayıs 1977 (Cumhuriyet Gazetesi) tarihli “Demirel: "Sandığa gidin, kıratın böğrüne damgayı basın.”” haberinde olduğu gibi “...buraları şehir yapalım, hukuku işletelim, tapu verelim...” söylemlerini içeren ve bu alanların nasıl oy potansiyeli taşıdıklarını da okuyucularına göstermektedir.

Bu dönemin bir diğer öne çıkan haber başlıkları ise gecekondu yıkımları ile ilgilidir. “Gecekondu yıkımında halk polisle çatıştı” (19 Eylül 1974- Hürriyet Gazetesi), “Gecekondu yıkımında su gibi kan aktı” (3 Eylül 1977- Hürriyet Gazetesi), “Gecekondu alanı bir savaş sonu görünümünde”(4 Eylül 1977 Cumhuriyet Gazetesi) gibi yıkımların nasıl olduğuna yönelik başlıklar içermektedir. Diğer tarafta yıkım haberleri varken diğer tarafta ise apartmanlaşan gecekondu alanlarının haberleri yer almaktadır. “Evde olmadığı bir gün, gecekonduğunu yıkıp, sonra yerine kocaman bir apartman inşa ettiler” (29 Temmuz 1975- Cumhuriyet Gazetesi) ve “Ümraniye ve Yeniköy” (11 Eylül 1977-Cumhuriyet Gazetesi) haberlerinde hem apartmanlaşmanın haberleri hem de kaçak yapılaşmanın sadece gecekonducularla sınırlı kalmadığı, hazine arazileri üzerinde lüks konutların arttığı anlatılmaktadır.

Bununla birlikte medyada “Otel fiyatları çok pahalı diyen bir ses sanatçısını gecekondu da oturmaya karar verdi” (29 Aralık 1970-Hürriyet Gazetesi), “Hollanda'da evlerinden atılan Türkler "tekerlekli gecekondu" yaptılar” (08 Eylül 1971-Milliyet Gazetesi) gibi popüler haberler de yer almaktadır.

2.4. 1980'li Yıllar Medyasında Gecekondu ve Gecekondulular

1980'li yıllar gecekondu alanlarının olduğu ölçüde kentin de yeniden yapılandığı bir döneme işaret etmektedir. Dinamikleri bütünüyle değişen bir ortam içerisinde gecekondu ve gecekonducular artık “varoş” (Aksoy ve Güzey Kocataş, 2017: 276) olarak nitelendirilebilecek ölçüde kentten uzaklaşmışlardır. Böyle bir uzaklaşma “arabesk” olarak tanımlanan bir kültürel oluşumu beraberinde getirmiş ve göçmenlerin kendilerini kabul ettirme, seslerini duyurma ve kendilerine özgü bir kültür yaratma isteğinin yansması olarak, müzik ve sinema da dahil pek çok alanda kendisine yer bulmuştur (Zengin Çelik ve Tezcan, 2017: 626).

1980 sonrasında değişen kent politikaları ile bunun ortaya çıkardığı kentsel müdahaleler, olumsuzluk üzerine kurgulanan gecekondu algısı, mekansal ayrışma ve kentsel dönüşüm baskısı gecekonducuları etkilemiştir. Bu da sözkonusu alanlarda yaşayanları güçlü dayanışma ağları oluşturmak ve sayıca çeşitlendirmek konusunda motive etmiştir (Yalçınan vd., 2014: 218). “*Belki yıkmazlar...“Önde yapım...Arkada yıkım...”*”(25 Ağustos 1984-Cumhuriyet Gazetesi), “*Yıkılan evlerini 1 günde yaptılar*” (06 Eylül 1986-Milliyet Gazetesi), “*Evi yıkılan gecekonducu açlık grevinde*” (06 Temmuz 1987-Cumhuriyet Gazetesi) gibi haberlerle yıkıma hemen yenisini yapma veya grev gibi eylemlerle karşı çıkış ifade edilmektedir. Ayrıca bu dönem kadınların da ön plana çıkmaya başladığı bir dönemdir. Geleneksel algıdaki şalvarlı, başı tülbentle örtülü, kapısının önünde komşularıyla birlikte oturup örgü ören gecekondu kadını ögesinin yerini bir “özne” olarak araştırmalara konu edilen kadın almıştır (Erman, 2004). Kadınların bu alanlara ilişkin haberlerde de öne çıktığı görülmektedir. 05 Eylül 1986 (Milliyet Gazetesi) tarihli “*Kadınların gecekondu yıkımına direnişi*” haberinde durum “...*Düne kadar 300 gecekondu yıkıldığı Beylikdağı'nda, kadınların çoğunlukta olduğu dükkân direnişi, dozerleri durdurdu...*” şeklinde verilmiştir.

Şekil 4. 1980’li yıllar haberlerinden örnekler (URL-9, URL-10)

Gecekonducuların birer barınma amacı dışında güçle gelenlerin kentle kurdukları maddi bağın da bir parçası olması ve 1980’li yıllarda çıkarılan af yasalarının bu maddi bağa yeni bir içerik kazandırması da haberlerde kendisine ter bulmuştur.. “*Yıkılan evlerini 1 günde yaptılar*”(06 Eylül 1986-Milliyet Gazetesi) başlıklı haberde “...*“Dozerli, gürültülü, patırtılı” gecekondu yıkımı durdu ve yıkılan 120 gecekondu sahibleri dün “yeniden yapım” başladı...*” ilk önce bir yıkım ve ardından gecekonducuların yıkıma karşı gösterdiği direnç anlatılmaktadır. Haberin devamında ise af süreci ve bu sürecin nasıl suç olarak işlendiği “...*Kanun, gecekondu sahiplerine 1986 Aralık ayına kadar başvurma süresi tanıdığından, vatandaş önce bankaya para yatırıyor, sonra yeminli büroya başvuruyor, daha yeminli büro işe başlamadan, vatandaş da gecekondu yapımına başlıyor...bazı karanlık kimseler gecekondu yapımını tamamen kontrolleri altına aldı...“Gecekondu için kimden arsa aldıklarını, gecekondu gelen dağ yollarını kimin yaptığını” söylemekten kaçındılar...*” cümleleriyle anlatılmaktadır.

Bu dönem haberlerinde gecekondu yapılan alanların gerçek sahiplerinin mekan üzerindeki hakları da gündeme taşınmış (“*Vakıf sağolsun...*”-5 Mayıs 1982-Milliyet Gazetesi) gibi haberler yapılmıştır. Ayrıca siyasi söylem (“*Özal: “Parasını vermeyenin gecekonduğunu yıkacağız”*”-21 Ağustos 1984-Milliyet Gazetesi) ve yasal değişiklikler (“*Tapu tahsis belgesi olan evi yıkılmayacak. Konduculara müjde*”-12 Ağustos 1989-Milliyet Gazetesi) haberlere konu olmuştur. Başlıklardan da anlaşılacağı üzere bu alanlara yönelik verilen kararlar ve aflar birer lütuf gibi ifade edilmiştir.

Bir önceki döneme benzer biçimde plan kararlarının uygulanmasında bu alanlardaki konutların nasıl etkilendiği haberleri de yer almaktadır. “2. Boğaz Köprüsü'nün gadrine uğradılar”(02 Eylül 1985-Cumhuriyet Gazetesi) başlıklı haberde “...Üstelik bir değil, iki kez “köprüzede”...” ifadesi ile habere konu olan ailenin ikinci kez böyle bir uygulamadan etkilendiği anlatılmaktadır. Aile fertlerinin durumu anlatırken “...borç harç, çeşitli güçlüklerle göğüs gererek yaptırabildiği ilk evi...Boğaz Köprüsü'nün çevre yolları geçtiği bölgede kaldığı için kamulaştırılmış. Şimdiki de 2. Boğaz Köprüsü'nün ayak bağlantılarının yapılacağı yerde bulunduğu için, kapısına da güzel kırmızıyla “TCK 58” kondurulmuş...” yaşadıkları haberde bu cümlelerle yer almıştır.

2.5. 1990'lı Yıllar Medyasında Gecekondu ve Gecekonducular

1990'lı yıllarda gecekondu rant mekanizmasının temel bileşeni ve “haksız kazanç”, “talan”, “yağma” alanları olarak damgalanırken, arazi mafyası, gecekondu mafyası söylemleri ile içi içe kendisine medyada yer bulmaya başlamıştır. Diğer yandan kentte büyüyen ikinci ve üçüncü kuşakların ortaya çıktığı bu dönemde gecekondu halkının da kendi içindeki farklılıkları dikkat çekmeye başlamıştır. Dönemin derinleştirdiği yoksulluk ve zorunlu göçler, kent çeperinde gecekondu yapma koşullarını sağlayamayan bir göçün varlığını ortaya çıkarırken, bu kesimleri kent merkezindeki ucuz kira imkanı sağlayan çöküntü alanlarına doğru itmiştir (Erman, 2004; Ünverdi, 2002: 220).

Kaçak yapılaşma nedeniyle İstanbul'un Avrupa yakasında da yeni “Sultanbeyli”ler oluşuyor

Hazine arsasına Hazine mahallesi

Fatih Sultan Mehmet Köprüsü ve çevre yollarının hizmete girmesiyle yol boyu artan yapılaşmaya belediye engel olamıyor. E-6 otoyolunda İkitelli ve Mahmutbey, kaçak yapılaşmanın en yoğun olduğu bölgelerden biri.

Bir belediye yetkilisi, belediyelerin yapması gereken şeyin kaçak yapılaşma olmadan önce engellemek olduğunu belirterek “Binalar yapıldıktan sonra yıkmak çözüm değil. Her şeyin temelinde göç yatıyor,” dedi.

REMZİ GÖKDAG:
İstanbul'un artarak süren göç, belediye ve Hazine arazileri üzerindeki kaçak yapılaşmayı “talan”la döndürdü.
Şehircilik uzmanları, imar usulü planları ve seçtin dönemlerindeki tavizler ile arazi mafyasının yasadışı yollardan sahip oldukları arazileri sanayi alanlarının gecekondulaşmasını arttırdığını belirtiyorlar.
Boğaziçi'nden sonra kaçak yapılaşmanın en yoğun olduğu bölge kentin çevreyolları. Özellikle Fatih Sultan Mehmet Köprüsü ve çevre yollarının hizmete girmesiyle yol boyu artan yapılaşmaya belediye engel olamıyor. E-6 otoyolunun açılmasıyla kentin kuzeyine süzülen kaçak yapılaşma nedeniyle İstanbul'un Avrupa yakasında da yeni “Sultanbeyli”ler oluşuyor.
E-6 otoyolundaki kaçak yapılaşmanın en yoğun olduğu bölgelerden biri, İkitelli ve Mahmutbey. Otoyolun Mahmutbey girişine girilmeden hemen önce yolun kenarına kurulan bir mahalle “otuzotol gecekonducuları”na canlı bir örnek. Hazine arazisini işgal etmenin bilincindeki canlı bir örnek. Hazine arazisini işgal etmenin bilincindeki canlı bir örnek. Hazine arazisini işgal etmenin bilincindeki canlı bir örnek.

OTOYOL GECEKONDULARI— E-6 otoyolunda Mahmutbey girişine girilmeden hemen önce yolun kenarına kurulan mahalle, “otuzotol gecekonducuları”na canlı bir örnek. Hazine arazisini işgal etmenin bilincindeki canlı bir örnek. Hazine arazisini işgal etmenin bilincindeki canlı bir örnek.

09.05.1990-Cumhuriyet

10.07.1991-Cumhuriyet

KAÇAK KENTLEŞMEDE YENİ DÖNEM: APARTKONDU

Yetersiz bir altyapı üzerine yasadışı yapılan evler çirkin kentler oluşturuyor. (Fotoğraf: Muharrem Aydın)

Kondu öldü, yaşasın filiz...

Şekil 5. 1990'lı yıllar haberlerinden örnekler (URL-11, URL-12)

Ancak dönem içerisinde gecekondular hala artmaya devam ettiği için bu konu haberlerde “Gecekondu salgını korkutuyor” (10 Haziran 1990-Cumhuriyet Gazetesi), “Arsaları yağmalamayın!” (04 Ağustos 1991-Cumhuriyet Gazetesi), “Burası Beyoğlu'nun arka yüzü. Diğer yüzüne hiç benzemiyor” (02 Mayıs 1994-Cumhuriyet Gazetesi), “Gecekonduya gizli teşvik” (2 Ağustos 1996-Cumhuriyet Gazetesi), “Kaçağa eylem planı” (15 Ağustos 1999), “Konutların yüzde 65'i kaçak” (16 Ağustos 1999-Sabah Gazetesi) şeklinde verilmiştir. 10 Ağustos 1996 tarihli “Gecekondu oturanın!” başlıklı haberde gecekondular “Gecekondu, Türkiye'deki bozuk kentleşme olgusu ile yetersiz yöneticilerin eşleşmesinden çıkan zehirli bir meyve, hastalıklı bir çocuktur. Bu yapılar çirkindir, sağlıksızdır ve suçluluk üreten tehlikeli varlıklardır ama unutulmasın, birer "yuva"dır.” şeklinde tariflenmiştir. “Hazine arsasına Hazine mahallesi” (10 Temmuz 1991-Cumhuriyet Gazetesi) haberinde ise bir gecekondu mahallesinin altyapı imkanlarını elektriği karayollarından, suyu civardaki fabrikalardan, yollarını ise arsaların etrafındaki çitleri tahrip ederek kendilerinin yaptığından söz edilmekte; konutlar ise “otoyol gecekondularına bir örnek” olarak ifade edilmiştir. Haberde yer alan “...Hazine arazisini işgal etmenin bilincindeki halk kurdukları mahalleye uygun bir isim bulmuş: “Hazine mahallesi”...” buradaki yerleşimin bir işgal ve işgalin bilinçli olmasından dolayı bir suç olduğu ifadesi bulunmaktadır.

Bunların yanında tapu ve yıkım haberleri de öne çıkmaktadır. Tapuya ilişkin haberler “Tapu furyası” (15 Ekim 1993-Milliyet Gazetesi), “Çillerkondu furyası” (08 Şubat 1994-Hürriyet Gazetesi) ile gibi başlıklarla ifade edilmiştir. Yıkıma ilişkin haberler ise “Çatışma sonrası gerginlik” (25 Temmuz 1990-Cumhuriyet Gazetesi), “Seçimkondu yıkımı” (21 Haziran 1994-Milliyet Gazetesi) şeklinde verilmektedir. 01 Eylül 1994 (Milliyet Gazetesi) tarihli “Seçim gecekondularını yıkılmayı bekliyor” başlıklı haberde yıkım “Kış ayları öncesi evlerinin yıkılacak olması gecekondularda yaşayan insanlar için felaketten daha öte bir anlam taşıyor. Çünkü onlar bu evlerde yalnızca yaşamıyorlar. Üretiyorlar, satıyorlar...” şeklinde ifade edilmektedir. Yıkıma karşı gösterilen direnç ise 30 Mayıs 1995 (Milliyet Gazetesi) tarihli “Derbentli: "Satışa gelmeyiz!”” haberde “...yıllardır barındıkları evlerini "canları pahasına" koruma...” şeklinde basında kendine yer bulmuştur.

Bu yıllar aynı zamanda, gecekonduların apartmanlaştığı ve bazı gecekondu mahallerinde dönüşümün de başladığı bir dönemdir. 09 Mayıs 1990 (Cumhuriyet Gazetesi) tarihli “Kondu öldü, yaşasın filiz...” başlıklı haberde gecekonduların kat çıkılmalarından söz edilirken “...Eğer kontrol başka güçlerin eline geçmişse ne olur?...Komisyoncular ve kondu ağaları türer...Araziyi onlar gösterir, briketi, camı, kiremiti satar, konducuya yıkılma riski daha az yer gösterir...” konut yapımındaki sistem anlatılmaktadır. Ayrıca gecekondu yapımında yasal süreçlerden nasıl faydalandığı “...Mühüre rağmen herkes inşaatına devam ediyor. Sonra bitince 3 milyon ceza var. Kanun böyle. 3 milyon cezayı ödeyen 3-4 katlı apartmana kuruluyor. Biraz da rüşvet var...” olarak anlatılmıştır. Gecekonduların değişen fiziksel görünümünü “...Ele biraz para geçtikçe demir filizlere yeni demirler eklenip tahta kalıp çakılır. Yeni kolonlar yükselir. Arasına tuğla duvar, üç beş pencere, tahta çerçeve, cam. Banyoya ışıklı fayanslar. “Kondu” değil, kaçak “apartkondu” daireniz hazır...” ile ifade edilmektedir. “Gecekondu oturanın!” (10 Ağustos 1996-Sabah Gazetesi) başlıklı haberde “...Gecekondulaşma dışardan görüldüğü kadar masum değildir...ranta dayalı haksız kazanç kaynağıdır... Gecekondu, Türkiye'deki bozuk kentleşme olgusu ile yetersiz yöneticilerin eşleşmesinden çıkan zehirli bir meyve, hastalıklı bir çocuktur... Bu yapılar çirkindir, sağlıksızdır ve suçluluk üreten tehlikeli varlıklardır...” ifadeleriyle konut ve mahalleler hem fiziksel hem de sosyal bakımdan damgalanmıştır. Ayrıca dönüşümün büyük firmalar tarafından nasıl yönlendirildiği 16 Eylül 1997 (Sabah Gazetesi) tarihli “Müthiş teklif!” haberde gecekondu firmalarının 600 bin gecekonduya modern ev yapma teklifi haberi ile verilmektedir.

Bu dönem gecekondu mahallelerindeki sosyal yaşam özellikleri ile ilgili 27 Ağustos 1990 (Milliyet Gazetesi) tarihli “Kuru sevgi çocukları” başlıklı haberde ise “Gecekondularda yarınları düşünülmeden dünyaya getirilen çocuklar, adeta kuru sevgiyle yetişiyorlar” haberi ele alınmıştır.

Ayrıca 18 Haziran 1994 (Cumhuriyet Gazetesi) tarihli gazetede yer alan “*Köyleşen İstanbul’un simgesi, kavaklar*” başlıklı haberde gecekondu mahallelerinin yaygınlık kazanmış olmasına bağlı olarak bu alanlarda gelişmiş toplumsal yaşamın kentsel yaşamı tehdit edici özellikler taşıdığı gündeme getirilmiştir. Bu ve benzeri haberler kentli algısını yönlendiren ve gecekondu mahallelerinin dönüşümüne zemin hazırlayacak damgalayıcı bir içeriği 2000’lerin imar faaliyetleri öncesinde hazır hale getirerek bir sonraki döneme de zemin hazırlamışlardır.

Sonuç

Medya, Türkiye gündeminde etki yaratan, ekonomik, toplumsal ve mekansal meseleleri ve bu bağlamda Türkiye kentleşmesinin önemli bileşenleri olan göç ve gecekonduyu alanına taşıması ve Türkiye kentleşme tarihini anlamayı sağlayacak önemli belgeler yaratmıştır. Ne var ki bu belgelerin kentleşme tarihine ışık tutmanın ötesinde, dönemin genel şartları içerisinde şekillenmiş ve toplumun algısını yönlendirecek içerikler yaratmış oldukları da izlenmektedir. Göç ve sonucunda ortaya çıkardığı gecekondulaşma, kentlerin toplumsal ve mekansal yapılanma süreci içerisinde sağladığı avantaj ve dezavantajlar temelinde konu başlıkları haline gelmiştir. Gösterilmek istenen, siyasi, ekonomik, toplumsal koşullara dair “araçsal” bir yapı olarak gecekondu her dönem önemli bir haber başlığı olarak öne çıkmıştır. Özellikle de sağlıksız bir kentleşme pratiği içerisinde, kent ve kentliyi ayırıştırabilme ihtiyacına cevap veren bir oluşum haline gelmiştir. Böylece toplumun tüm kesimlerinin kendi varoluşlarını kentsel mekanda yeniden tanımlayabileceği bir yönlendirici ortamın inşasında yazılı basın önemli roller üstlenmiştir.

Gazete haberleri üzerinden yapılan incelemede, göç ve gecekondu üzerinden dönemin genel özelliklerini yansıtan dikkat çekici haberler ele alınmıştır. Elbette bu haberler her gazetenin kendi bakış açısının ürünleridir ve aynı zamanda gazetelerin her dönemde bir taraf olarak kentsel sorunlar içerisinde kendilerine yer bulmuş olduklarını da ortaya koymaktadır. Söz konusu ortamda haberlerin vurgusu, kullanılan kelimeler, (Şekil 6) kentsel sorunlardan etkilenen kesimler için genel bir kamuoyunun oluşumunda ve taşınmaz piyasası ve kentsel müdahaleler için bazı olanakların yaratılmasında da medyanın etkili bir yapı olduğunu göstermektedir.

Şekil 6. Göç ve gecekondu haberlerinde sıklıkla kullanıldığı tespit edilen kelimelerden oluşan bir kolaj çalışması

Değerlendirmelerde izlenen biçimde, ilk dönemlerde yapılaşma şekline ve süresine bağlı olarak “gece kondu” ve “kondu”; sonraki dönemlerde barınma ihtiyacının karşılığı olabilecek “geçimkondu” gibi tabirlerle ele alınmış olan yapılanmalar, 1990’lı yıllara gelindiğinde, af yasaları ile ilişkili olarak “seçimkondu” ve değişen fiziksel görünümleri temelinde “apartkondu” kelimeleri ile değişen anlatımlar içerisinde yer almışlardır. Söz konusu yapılanmalar ve bu bağlamda “gecekondu” ortaya çıkmasına neden olan gelişmelerle değerlendirilmek yerine, yaşanan tüm olumsuzlukların kaynağı olarak gösterilmişlerdir. Gecekondulunun ayrıştırıcı ve suçlayıcı haber dünyasına aktarıldığı böyle bir ortam, bu alanların giderek kentsel müdahalelere ortadan kaldırılması için bir meşruiyet zemini de yaratmıştır.

Kaynakça

Aksoy, E., Güzey Kocataş, Ö. (2017). Gecekondu Alanlarında Uygulanan Kentsel Dönüşüm Projelerinin Meşruiyet Zemini Olarak Yoksulluk Ve Suç. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 7(14), 275-295.

Aslan, Ş. (2008a). Türkiye’de gecekondu ve yasalar. <http://v3.arkitera.com/h30889-turkiyede-gecekondu-ve-yasalar.html>.

Aslan, Şükrü (2008b). Türkiye’de gecekondu ve yasalar – II. <http://www.mimdap.org/?p=8436>.

Atabek, N. (2002). Kamuoyu, Medya ve Demokrasi. Kurgu Dergisi, S. 19, 223-238.

Cereci, S. (2013). Medyanın İşlevi: Gerçeklerin Ötelenmesi Sorunu. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(2), 1-12.

Cereci, S., Özdemir, H. (2015). Medyanın Toplumsal Gelişimi: Medya Toplumlari. *The Journal of Academic Social Science Studies*, S. 33, 1-10.

Çakır, S. (2011). Türkiye’de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 23, 209-222.

Doğan, A. (2015). Yoksulluk ve Medya: Yoksulların Bakış Açısından Yoksulluğun Medyada Temsili. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 887-898.

Erman, T. (2004). Gecekondu Çalışmalarında “Öteki” Olarak Gecekondu Kurguları. *European Journal of Turkish Studies* (1). <http://ejts.revues.org/85>.

Kahraman, L. (2014). Medya ve Siyasal İletişim: Demokratik Açından Bir İnceleme. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2014), 38-61.

Kaplan Çiçin, S. (2018). Erken 21. Yüzyılda Mekansal ve Toplumsal Kimliklerin Değişimini Büyük Ölçekli Konut Projeleri Reklamları Üzerinden Okumak. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*, 3(1), 1-20.

Kaplan, T. (2014). Sosyal Medyada Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Algısı. *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset Ve Kültür Dergisi*, 5(28), 113-130.

Karasu, M.A. (2009). Devletin Değişim Sürecinde Belediyelerin Konut Politikalarında Farklılaşan Rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 245-264.

Koç, H. (2017). “Habercilik Ama” Toplumun Doğru, Eksiksiz ve Serbestçe Haber Alma Hakkı. *TRT Akademi*, 2(3), 302-319.

Oğuz, C. (2018). İletişimde Yeni Bir Kavram: Medya Psikolojisi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(12), 87-108.

Palabıyıklıoğlu, R. (1997). Medya ve Şiddet. *Kriz Dergisi* 5(2), 123-126.

Şanlıer, P.M. (2014). Medyanın İnşa Ettiği Yoksulluk Kültürünün Toplumsal Algısı. *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset Ve Kültür Dergisi*, 5(28), 131-140.

Tamer Gencer, Z. (2012). Medyanın Gündem Oluşturma Sürecinde Sosyal Entropinin Rolü Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma (Yayımlanmamış Doktora Tezi). T.C. Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Türk, G.D. (2013). Demokrasinin Dördüncü Kuvveti Yeni Medya Teknolojileri. *İnet-Tr’13, XVIII. Türkiye’de İnternet Konferansı 9-11 Aralık 2013, İstanbul Üniversitesi*, 55-60.

Türk, M.S. (2014). Medyanın Gerçeklik İnşası ve Gerçeklik Algısı. *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset Ve Kültür Dergisi*, 5(28), 9-32.

Türk Dil Kurumu [TDK] (bt.a). Medya.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5be907d35936a1.82726832

Türk Dil Kurumu [TDK] (bt.b). Gecekondu.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5be9bf3694bfd4.31308967

Uzunçarşılı Baysal, C. (2012). Türkiye’nin Kentsel Dönüşüm Politikaları Karşısında Barınma ve Konut Hakkı. *Yeşil Düşünce Kitapları Dizisi*, Ocak 2012 (https://www.academia.edu/27922762/Yeşil_Düşünce_Kitapları_Dizisi_2012_Ocak-

TÜRKİYENİN KENTSEL DÖNÜŞÜM POLİTİKALARI KARŞISINDA BARINMA VE KONUT HAKKI).

Yalçınan, M.C., Çavuşoğlu, E., Yücel, H., Yücel, S.D., Akı, M., Özcan, N., Temiz, Ö. (2014). Sarıyer Gecekondu Mahalleleri Örneğinde Kentsel Dönüşüm Süreçleri ve Bu Süreçlerin Sosyo-Ekonomik ve Fiziki Etkileri Proje No: 110K404, Mayıs-2014.

Yıldız, E. (2008). Gecekondu Sineması, (1. Baskı). İstanbul: Hayalet Kitap.

Zengin Çelik, H., Tezcan, S. (2017). Türk Sinemasında Göç Temalı İstanbul Filmleri Üzerinden Kentlerdeki Mekânsal ve Toplumsal Değişimlerin İncelenmesi. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(2), 619-636.

Ünverdi Zengin, H. (2002). Sosyo-Ekonomik İlişkiler Bağlamında İzmir Gecekondualarında Kimlik Yapılanmaları: Karşıyaka-Onur Mahallesi ve Yamanlar Mahallesi Örnekleri (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

URL-1:

http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/GununYayinlari/KjkJYE6pH_x2B_RJp7tYRWIALw_x3D_x3D_, Erişim Tarihi: 28.01.2019

URL-2: <http://www.gecmisgazete.com/haber/son-1-ayda-istanbul-a-isi-gucu-olmayan-yirmi-bin-kisi-geldi>, Erişim Tarihi: 28.01.2019

URL-3: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml?cid=1>, Erişim Tarihi: 28.01.2019

URL-4: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml?cid=1>, Erişim Tarihi: 28.01.2019

URL-5: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml?cid=1>, Erişim Tarihi: 28.01.2019

URL-6: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml?cid=1>, Erişim Tarihi: 28.01.2019

URL-7: <http://www.gecmisgazete.com/haber/umraniye-de-halk-komiteleri-kuruldu>, Erişim Tarihi: 28.01.2019

URL-8: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml?cid=1>, Erişim Tarihi: 28.01.2019

URL-9: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml?cid=1>, Erişim Tarihi: 28.01.2019

URL-10:

http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/GununYayinlari/8g84wQtzSIHh_x2F_3855txI0w_x3D_x3D_, Erişim Tarihi: 28.01.2019

URL-11: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml?cid=1>, Erişim Tarihi: 28.01.2019

URL-12: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml?cid=1>, Erişim Tarihi: 28.01.2019